

Г Л А С Н А Р О Д А.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 еор., на осам месеци 2 еор., на четир месеца 1 еор. аустр. вредн. — Дописи се шиљу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слеза 5 нов. и 30 новчића за жит сваки пут.

БРОЈ 49.

У НОВОМЕ САДУ. У НЕДЕЉУ 9. ДЕЦЕМБРА 1873.

ГОДИНА III.

ВАСПИТАЊЕ САМОГА СЕБЕ.

III.

Човек се учи док је жив и не може никада да рекне: е сад сам изучио све што је било да се изучи. Наука је по своме обиму неизмерна и не може један човек све знати, ма се учио од колевке па до гроба. Па баш с тога што се не може све изучити ваља нам да учимо с разбором и с избором. Ваљан човек ода се на једно, па све што ради и што премисља све своди на то једно, на ту своју струку, на тај свој позив у животу.

У нашим данима стоји учебој се омладини толико спољни средстава на руци да себи олакша науку — да се ма и нехотице морамо да запитамо: како се човек онда учио када није било школа, када је писана књига била и ретка и скупа, када није било музеја књижица, галерија и т. д. како је човек онда изражавао свој ум? Ево како: човек је онда морао поштено радити, напрезно се трудити, као што ће увек то чинити, ако хоће да буде што од њега, па ако је у старо доба имао мање учила те је можда мање учио, али оно мало што је учио, знао је љуцки и како ваља. И данас ако имамо толико библиотека ипак не чине библиотеке људе мудрима и образованима, јер то зависи од туда које књиге и како људи читају. Ако човек чита књиге само да га прође време, ако у њима тражи само оно што му дражи његову љубопитљивост и оно што му распаљује фантазију, разгорева његове страсти, онда се човек таким читањем ни најмање не образује, него просто: „чешља баба дан, да је прође дан“ а уз то угушује у себи своје чувство морала, истине и правде.

Ма да добре књиге образују човека опет не ваља мимо књигу заборавити највећу и најбољу школу и књигу а та је живот. Било је мудри, срчани, велики људи још у оно доба када се једва знало читати. Историја је пуна примера како многи велики човек који је тако рећи обрнуо свет тумбе није био вешт књижи. Један славан списатељ рекао је: Ко се обогати туђим мислима из књига то је учен човек, али ко је богат у искуству то је мудар човек. Пара мудрости вреди више него дукат учености.“

Када се човек богати знањем треба увек да му је пред очима то да буде не само паметнији и ученији него да знањем изобрази свој карактер, да ради и радом својом користи и себи и својим ближњима. Ако човек не употреби своје знање и науку у овом смислу, онда му је она мртав капитал, и ко је нагомљао у својој глави гомилу туђих мисли, без да их у интересу свога народа, своје отаџбине улаже на камату, тај грешни против своје дужности и није ништа бољи од обичнога тврдице, који гомила никоме у корист неизмерна блага. Сваки човек мора нешто да буде, штогод да ради и није доста ограничити се на то да чита и да зна што су други били и шта су радили. Све оно што смо сазнали да је добро треба да применимо у животу, добар умишљај треба да пређе у дело, племенита мисао треба да се и оствари. Ко хоће сам себе да васпитава томе није баш преко потребно да има много знања. И најпростији, и неуки човек само ако има здраву памет, те може да разликује шта је добро и шта је поштено, па у њему живи тежња да сам себе оплемењава, може да буде самом себи васпитава. Томе треба да тежисваки и најмањи човек.

Ко зна сам собом да влада и управља тај је на путу мудрости — али то треба да му пониче из поштовања самога себе. Из самопоштовања ниче над — а над је друг снази а мати успеху, јер ко је снажан, у своје наду тај има прилике да чини чуда. И најмањи човек треба да рече у себи: Ја сам дужан, да себе поштујем и да се васпитавам. Ја сам део и одговоран члан људскога друштва, па сам и њему и ономе који ме је створио дужан, да не понижавам и не убијам своје тело и душу. Шта више, дужан сам, да колико год могу и умем да што боље развијем оне клице и дарове, којима ме је творац одарио. Не само да треба да угушим све хрђаве изданке у мојој нарави, него морам пре свега да развијем у њој оно што ваља. И као што ја поштујем себе, тако треба да поштујем и друге а ови су дужни да поштују мене.“ И тако онда постаје међусобно поштовање, правда и ред.

Самопоштовање је најлепша одећа којом се човек може да заодене. Ко себе поштује тај ће само оно

чинити, што одговара томе поштовању. Ако је скроз прокинут тим својим достојанством нити ће тело своје убијати чулним изгредима, нити ће душу своју каљати ниским умишљајима. Самопоштовање је извор врлина — чистоте душе и тела. Зато сваки нека узме за правило живота: да увек тако ради да не мора себе презирати, јер човек треба да зна, да оно-лико вреди другима, колико вреди себи. Ко о себи ниско мисли, тај не вреди много ни у очима других људи. Нема човека да може да живи морално и да извршује своје дужности, коме је душа сметаште неморалних мисли. Ко својим мислима ниско пузи, тај се не може уздићи те тежити вишој цели. Ма да је човек како у сиротињи, ако поштује самог себе то опет може да се узвиси у својој сиротињи. Нема ништа лепшега, него кад човек сиромаш у мору и-скушења, стоји својим моралним узвишењем тврд као стена.

СЛИКЕ ИЗ ЦРНОГОРСКОГ ЖИВОТА

Написао Гавра Пешић.

(Наставак.)

Стол је за вечеру намештен био пред кућом, за једење беху она иста јела као и у подне. Док вечерасмо и коју реч продиванисмо прође већ и девет сахата. Е сад је већ ваљало тражити конака, јер ме је пешачење тако разморило било, да сам једва че-као да гдјегод прилегнем. Станем се напоследко освртати и лево и десно, небил гдјегод у авлији згодна места за то нашао, но у целој авлији таковога нема. Собу сам добро проучио, тамо већ конака за мене нема, шта ми напоследку остаде чинити: основним домаћина и замолим га да ми се за конак побрине. Домаћин услужан човек рече ми: небрините се господине, све је справно, овде близу моје куће на једно гувно дао сам однети траве, и која је већ за вас прострта. Ја се тому одиста заравовах, јер и онако у соби неби коначити могао. Још мало посеђе-смо, и онда ја устанем и пођем на оно место, гдје им је за коначење одређено било, а самном и цело друштво. Узпут рече један из друштине: небрините се ништа господине, ми ће мо сви с вама коначити, јер су нам домови и онако далеко, а ради смо да нам наш појка још коју на гуслама прикаже.

Прешавши преко неколико камених стена и про-валија дођосмо на одређено место. У крају једном од гувна спазим ја прострту траву која мени за постељу донешена беше, те ја управо тамо, несвла-чећи са себе ништа легнем полеђушке, мислећи да ћу се једном смирити. Ал јест! моји ти главари док дланом ударише, наложише на сред гувна велику ватру, а око ватре поседаше један до другог, а млади попо узедо гусле те одпоче пјевати пјесму још из доба владике Василија, како је од овога тур-ски везир заискао данак, и како владика везиру од-говара. Ове сам речи од онога вечера упамтио:

„Чудим ти се, босанки шљивару!
Што будалиш и у књигу пишеш,
Да ти пошљем арач Горе Црне
И дванајест млади ђевојака,
Све од дванајест до петнајест лета
И сувиш: Белу Станишића:
Послаћу ти за араче тврде,
Од горице дванајест камена,
Да их пошљеш цару у Стамболу;
А за дванајест младих ђевојака
Од овновах дванајест роговах,
А за саму Белу Станишића
Од вепровах дванајест реповах*)
Да ји носиш за турбану твome,
Нека знате шта је Гора Црна
Да за турке нерађа ђевојке
Већ за своју ћеду Црногорце
Који би се пријед ископали
Него једну теби уступили
Нити ћору, кљасту ни сакагу
А немоли младу и лијецу
Па нам удри кад гођ ти је драго!“ и. т. д.

Пјесму је ту наш попа тако вештачки и с таким одушевљењем одпјевао, да ме је са моје зелене по-стеље подигао и нуз огањ посадио. — Затим почеше Ђешнани два и два у глас пјевати, ову песму:

Пођем се вије кој зор делија,
По равном пољу на враном коњу,
Гледа га Хајка са танка чардака:
Кој зор делио и перје твоје!
Твоје ме перје на чардак пење;
Кој зор ђевојко и косе твоје
Твоје ме косе кроз поље носе. и. т. д.

И ову су песму Ђешнани врло вештачки пјевали. Нуз ово пописмо по неколико кава, и по једну ча-шу вина у здравље Господара, и тек досле два са-хата после поноћи полегасмо, ја на моје место а остали на голо камење. — Ето тако праведох ја у Ђешанској нахији.

Још се сунце није иза горе помолило већ смо сви на ногама били. Пошто сам се мало спремио, и опростивши се са домаћином и осталом дружином, кренем са мојим момком и Градачкимучитељем пут Загарча. Ни по миље непређосмо, стиже нас један, перјаник на коњу, и пошто ми назва „помага бог“ рече ми: „Новица Церовић**) који је мало подаље замном заостао, чујући од Ђешански главара да сте сад од њи отишли, послао ме је да вас обуставим, јер је рад да се свама упозна.“ Слушајући много при-чати о истоме јунаку Новици, кога до тада лично познавао нисам, рад сам био с њиме упознати се, те се с тога мало зауставих. Ал непотраја дуго, ево ти стара делије, ће на бесном дори јаше, а за њим један капетан и два војника. — Пошто га спазих, устанем и изиђем му на суерет. Стара јуначина до-шавши до мене, скочи с коња и додавши узду момку назва ми: „помага ти бог путнице;“ затим мало јачим

*) Црногорци, да награде већма Турке, давали су турско роб-ље у одкуп за свиње.

**) Ово је онај Новица, који је познат из боја са Ченгићем Смајил-агом, кога је он ухватио, и другом дао да му главу одсече.

гласом: „јеси ли ти онај, који синамјерио обићи нашу лому. Црну Гору? За цијело време док сам се на Цетињу бавио, слушао сам и од самог Господара а и од други људи — о теби причати, пак сам баш рад био да се с тобом састанем; и божа ти је чиста вјера, вијао бих те ма до турске границе, док те неби стигао, да се мало с тобом продиваним.“ Затим смешећи се пружи ми руку и цјелива се самном. Тек што мало еједосмо, ал Новица примети да ја пешке путујем, те рече једном од своји сапутника да ми коња до Загарча даде, и с тим посједа смо на коње и кренусмо даље. Целог пута причао ми је стари јунак о свачему, ал понајвише о томе, како се Црна Гора толико векова одржа на том јадном земљишту, но да је већ последње време да се једном рашири и на боље земљиште дође јер се више овако живити неможе. Док је боја било, људи су сасма лакше живили, јер ниједан бој непрође, а да Црногорци до каква берићетна пљена недођоше.

Ал ево од десет година има, како се примирило народ је јако осиромашно. Ето видиш сам какве су му баштине, све у самом голом кршу. — „Е божа ти је чиста вјера, и тако ми пивота Св. Петра (Св. Петар црногорски, то је Петар I. Његуш владика црногорски) овако дуго бити неможе; боље је јуначки оставит кости на мејдану него овако у јаду живити.“ Пошто је мало ућутао настави даље и рече: „Ја не знам шта већ и та Србија мисли. Кажу, како су у њи силни топови, како имају много наоружане војске и силне чебане; бог ће ји знати на што они смерају, и докле мисле чекати. Та за нама нестоји, ми смо у свако доба готови, а и сам је Господар те мисли, но бадава, ми сами неможемо. — Но држим да би пре што започели да јим је као нама, но ја мним, да они имају свачега доста, па шта је стало њиховој госпоштини до јадне Босне и други српски крајева, који једва чекају, да се зулума турског опросте.“

У таквом разговору дођосмо до једног раскршћа где нам се растати ваљало. — Ја одјахам с коња и опростивши се са Новицом одем лево пут Загарча а он право пут Дробњака. Тако се ја растадох са Новицом, о ком ћу ти мили читаоче доцније мало више причати те да ја тебе са старим херцеговачким јунаком боље упознам. А да би га барем представити могао, ево оваки је: средње је величине, крупна тела, велика ока а оштра погледа; гласа промукло крупна, бистре главе, племенитог хода, нарави озбиљне, у друштву мало говори, назива штаће рећи и што рече то непориче. Кнез Црне Горе врло га радо има, с тога га и назива „баном.“

Лаганим кораком за $\frac{3}{4}$ сахата стиго смо до загарачке школе. У школи застанем до 50 ученика са учитељем који изчекиваху на мене. — Пошто сам мало уморан бијо, легнем пред школом изпод једне лиснате смокве да се мало поодморим. Док сам се ја тако одмарао дође управитељ и остали главари. —

Сад је време да се и испит одпочне. Уђосмо у школу и по малом времену одпочнем испит. И овде сам децу нашао у свом реду, — сва су ми подједнако на стављена питања одговарала. У четир сахата поподне заврши испит, и пошто ми је још оно вече ваљало стићи у Бјелопавлиће на Арија Луку, — то пошто се мало једом опоравих, кренем пут Бјелопавлића. —

Пре него што у Бјелопавлиће ступим, рад сам те драги читаоче са Љешњанским и загарачким земљиштем упознати. Цео је предјел сасвим кршевит, изумимајући нешто мало окрчене земље, на којима усево своје имају. Поднебије је овде врло благо с тога сваке врсте рана и роди; Љешњани осим другог производе врло добар дуван, а имају такође доста и виногради на којима добро вино роди, а нешто и воћа као: јабука дгуња, шипака (гранатски јабука) и др: сеју шеницу, јечам но понајвише кукуруз (румелин) и кромпир. Земља јим је већином дубравом покривена. У овој је нахији при сувој години највећа невоља због воде, јер близу нигди воде нема, него по три сахата даљине по воду ићи морају. Народ је овде већином сиромашан, с тога зар је у кућама неуредно и нечисто. — Кроз Љешанску нахију води главан друм до у Бјелопавлиће, који је пре три године мало поправљен, ал се зато опет без добри опанака по њему корачати неможе, јер камен другу обућу нетрпи. — Тако ти је исто и у Загарчу. — Још ти и то казати имам да и ова нахија спада у катунску нахију, јер је малена, и неброји више од 300 пушака. — Бада ћемо прећи у Бјелопавлиће у житницу црне Горе, која ће те драги читаоче мало више занимати.

(Наставиће се.)

ГЛАС ЈЕДНОГ ЗАНАТЛИЈЕ.

Како су тешка времена настала по наше занатлије, види се из овога писма, које је један занатлија упутио на нас:

„С погледом на данашњи живот и садашњи обичај, мислим да не можемо далеко доћи, ако се што пре на боље не окрене. Тешко који дан да не слушам, да се овај или онај брат оставио свога заната па се у друго шта умешо да ради. Један постао келнер, други цедуљар и т. д. па то сад раде и тиме се занимају. А ја славни занатлија лијем сузе тајно хоћели кадгод и нама сјајно сунце сијнути! Да богме да немам за то право корети, јер мора се ма шта радити, друкчије се не може живити; но баш за то што ме је жао, што покрај лепе воље своје занату омрзнемо на њега а ево за што: Данас мајстору не треба калфа, јер нема за њега посла. Ајде није баш ни чудо што неки немају посла, јер било је увек којекакви хуља, за које није вредно ни што су изучили занат, јер покрај себе и другога наводе на хрђаве путове; али има ту и добри момака, којима је баш вредно да им је у своје занату првенство — па о-

пет свеједно. Шта је томе узрок? Ево већ 3 године, све гора за гором, па ако још једна буде така, онда нас занатлија ваљда више неће ни бити. Гдегод дођеш код каквог мајстора, као што су калфе и до данас морале ићи, одговара ми се: не знам ни сам што ћу а не још и калфу да држим, јер покрај данашњег живота боље да не живим, кад је већ и дотле дошло да ми се моје ствари, које сам толико година с мукком стекао, за порцију и друге трошкове на добом продају, и ја да код свога заната, код кога сам толико пута освануо, радећи да што прибавим и стечем, данас да ми рекну, да није моје ништа, него да узмем торбу или фелајз на леђа па да од вароши до вароши тражим посла — а камо моја срећа да га могу наћи.“ — Толико из писма Н. Б.

На жалост је истина да су ови дани тешки свима без разлике и благо ономе, ко је сачувао из бољих времена своје беле паре за ове црне дане. Да прекужимо ове дане нема другог начина, него да радимо вредније чега што смо икад радили а да трошимо мање него што смо икад трошили. —

ИЗ ПОЉСКЕ ПРИВРЕДЕ.

КАКО ВАЉА ЋУБРИТИ.

VIII.

И ово треба да се зна.

Када смо препоручили нашим газдама да држе више марве те да би добијали и више ђубрета а њиме поправљали своју земљу, имамо уједно да одговоримо још на нека важна питања у том погледу и то:

а) Газда ваља да знаде, колико марве да држи, да би могао умножити родну снагу своје земље а то ће рећи, да би знао правити онолико ђубрета, колико му је за ту поправку доста?

б) Колико треба од ове марве да му је за прејање а колико иначе за хасну, наравно увек с погледом на прављење ђубрета?

в) Кад умножи корисну марчу онда треба да зна, како да се стара за пићу и како ће је штедити а за тај посао треба

прво да зна: колико треба да једе марва не само да живи него и да успева?

а друго: ако се узме за основу (јединицу) сено као најбоља рана, како онда стоји друга врста пиће по својој снази напрема сену — да би тако могли, било сасвим било од чести, другим врстама пиће замењивати сено, ако баш сена немамо, али ако га имамо па не можемо само чисто сеном да ранимо своју марву, да знамо колико нам ваља да додамо на рану да би могли да истерамо ону ранећу количину коју би давало чисто сено. Ево ћемо да одговоримо на сва та питања редом.

A.

Није лако одредити колико корисне марве може газда да држи, јер то зависи и од земље и од поднебија. На доброј земљи лакше је више марве држати и ту би баш требало мање ђубрета него на мршавој земљи, где би сарамерно требало више ђубрета.

По влажним пределима успева више пиће за марву, дочим по сувим равницама је доста велика кубура око тога. Страни списатељи који су хватали рачун у овоме послу, имали су у виду боље и повољније поднебије него што је наше, зато њихов рачун не подноси са свим за нас. Тако је на прилику углављено, да добар газда може на свака два јутра држати по једно марвинче 6—8 центи тешко. Наше је поднебије суво и непоуздано па је отуд изглед на омање, те стога може се узети да ми можемо држати на свако три јутра по једно 6 центи тешко марвинче.

Још морам овде да приметим, да се 10 оваца у штала или 10 свиња у свињцу рачуне као једно марвинче т. ј. да они троше толико пиће а дају толико ђубрета као једно марвинче.

1 коњ	даје годишње ђубрета	10 кола по десет цен.
1 во	" " "	10-12 " " "
1 крава	" " "	15 " " "
1 младица	" " "	1 " " "
1 овца	" " "	1 " " "
1 крме	" " "	1½ " " "

и то онда када се марвинче држи већим делом у штала или у корлату. Јер оно ђубре што марва изван штале изгуби, износи код теглеће марве $\frac{1}{3}$ а код марве што иде на пашу износи $\frac{2}{5}$.

B.

Један пар теглећи коња може да уради	
на тешкој земљи	20—25 јутара
на средњој земљи	25—30 "
на лакој земљи	30—30 "

Волови ураде нешто мање јер ходе спорије.

B.

Уместно ранити марву много је теже него што ми мислимо. Није слободно давати марви мање него што јој је потребно, а простирати пред њу толико, да пића иде у тартањ то је опет штетно. После толиког испитивања сада се већ уватио рачун те се зна колико треба марви ране да одржи свој живот, колико јој треба ако хоћемо да успева и колико да се угоји. Наравно да јој животне ране треба најмање а гојне највише.

Животном раном рањени во може тек да живи али не може да ради. Дневна рана му треба да је примерена послу који је обавио, да би му рана надокнађивала ону снагу коју је утрошио.

За рану газдинске марве потребну пићу израчунали су економски по вредности сена, јер сено је од свију шталских рана понајврснија рана.

Узеше те кемички испиташе, који састоји и житки делови имају у сену те су то утврдили као јед-

нину или ти меру на прама другим врстама пиће те испитав и тима врстама њихове састојке, одредиле су колико вреде напрама сену. Ово су економи за то учинили, да онај, који нема при руци сена за пићу својој марви, знаде из чега и колико има да надокнади или замене то сено.

Када су умне газде ухватиле ову меру, онда су покушали да тако ране марву и изнашли су колико треба марви ране сведено на вредност сена ако хоћемо само да марва живи, колико јој треба када ради и колико када се гоји. Израчунали су колико треба музари, колико јаловој крави, колико треба младој марви која треба много пиће јер гради своје кости.

Те газде назваше ону количину пиће, која треба марви да јој одржи само живот животном пићом, а ту пићу која даје снагу, месо, маст, млеко назваше производном пићом.

Израчуњено је и одређено је да коњ треба животне пиће толико пута по 2 фунте, колико је жив тежак, а рогата марва да треба много више а добар газда треба да зна само ту производну пићу.

Та пића стоји у разне марве овако:

дневни оброк — у вредности сена		
у теглећих коња на 100 ђ. животне тежине		3 ² / ₃ ђ.
у волова у јарму " " " "		3 "
у краве музаре " " " "		3 ¹ / ₂ "
у младе марве која се рани млеком треба јој давати млека ¹ / ₅ тежине јој		
а кад се одбију " " " "		4 ¹ / ₂ "
гојеној марви " " " "		5 "
овцама " " " "		2 ¹ / ₂ "
дојеницама " " " "		3 "
овцама гојеницама " " " "		4 "
свињама " " " "		6 "

Да видимо сада ка како се то примењује: Ако нам је један во н. пр. тежак 6 центи онда треба да му је дневни оброк 18 вредности сена.

(Свршиће се.)

ПОДЛИСТАК.

О Ч Е В И.

СЛИКА ИЗ НАРОДНОГ ЖИВОТА.
написао Јосим Суботић.

IV.

(Наставак.)

Од оног вечера, када је вештица, баба Загорка онако подло преварили две безазлене душе, нису се Станко и Марта никако могли видети. Обоје су непрестано тражили прилику како да се састану, али им никако није могло испасти за руком. Њир Мишка је поред све своје бедастоће, на своју ћер од онога вечера јако мотрио. Нигуда ван дворишта није смела изаћи, а кад би и у двориште послем изашла, пратио

јој је он готово сваки покрет њезин. Кад је имао посла где у селу, строго јој је запретио, да се није магла из собе, јер иначе нека се сели. А мој ће читалац лако поћати, да та његова забрана није испала без успеха, јер ко је једанпут био у такој прилици, тај ни под који начин не жели, да и по други пут у њу дође. А помислимо још, да овде имамо посла, са једним slabим створењем. — Шта није Станко већ премишљао како да се састане ш њом. И никако да му падне на памет. А да поиште савета у кога, на кога да се обрати? Није им дакле остало ништа друго, него трпељиво сносити оно, што им је случај донео. — Онај читалац, који је у оваковој прилици био, и који је осетио моћ љубави, али не оне љубави, која је продукт романског пера, већ праве, чисте љубави, тај ће моћи веома лако поћати, шта су ова два створења препатити морала. Да покушам тако што описивати, било би из сваки начин узалудно. Дубоки осећаји у човечијим грудма нити се дају описати речма нити пером. С тога не могу, или боље, кад се не може описати онако као што треба, уштедите ми тај труд, па призовите своју машту у помоћ. Нигде није права љубав тако чиста и света, као што је у срцу простог света. Без и једне пеге себичности и поварености сија се она у срцу његову, ка'но блиставо сунце, она је што му одлашава терете послова, она што му заслађава тежак живот, она је једино благо, за које може слободно рећи да је само његово, и да нико више на белом свету не може подићи права на њ. Ова је љубав безазлена. О љубоморности она ништа незна, тек је она љубав права и света, која није смешана са тим гадним породом себичности, већ којој је главна тежња срећа љубљенога предмета. Е така љубав беше између Станка и Марте. Обоје тежише једино за узајмном срећом, — није дакле тешко представити себи ону муку, коју мораше подносити обоје подједнако, кад им се на њихову путу појави грдна клисура, коју им није ни на који начин могуће уклонити..

Кад је Тоша Ђулум веома зловољан дошао кући из посете, ишчезла је и последња нада из Станкових груди, да ће икада Марта његова бити. Тешко је било Тоши гледати свога јединца, како пред његовим очима вене, срце га је болело за својим дететом, али шта да чини? Тешио га је, колико је могао, обећавао је да ће му наћи много лепшу бољу и богатију девојку него што је Марта. Али то све ништа не помаже. Поче оговарати Марту, да је овака и онака, да она на њега толико не држи, — како му је при том послу у срцу било, читалац си може већ представити — али Тоша није штедио никака средства ма ово како подло било, да спасе сина свог, учинио би још много шта горе. Али и сам је увидио да је са овим изабрао хрђаво сретство, јер тешко ћемо постићи праву цел, кад оговарамо код кога оно створење, које он искрено љуби. Цел смо тада ми сами. У свом очајању поче Тоша

претити, али све бадава. Станко је пред њиме покорао, он није ни једне речи противу оца рекао, а исто му тако ни на крај памети није било, да се покаже према оцу непокоран, он је све трпељиво подносио. Шта остаје ономе човеку да чини, који већ увиђа да се то и то изменути неда, да је сваки покушај узалудан? Ништа друго, него трпељиво подлећи јарму, који се отелонити неда. Станко је трпио, али Тоша је патио двоструко. Син му пред његовим очима вене, — а он, отац му, — неможе да помогне. С друге стране повређена част, а од стране једнога лудцова — тако је обично Тоша називао Ђир Мишку, — шта ће само остали свет рећи док дочује, да је Тоша Ђулум, тај газда на гласу, ишао Ђир Мишки, да се њим измири, али га је овај одбио? Виће свакојака дивана. И све би то Тоши лако било, само да му син није тако болестан. Сирома старац је дуго промишљао, како да га излечи, и на посетку, досети се нечега, и он мишљаше да ће тиме моћи доћи до своје цели! — Шта ће то бити, видећемо већ.

Станка је барем имао ко да теши, али Марту нико. Сирано девојче тако је већ ослабило било, да си у њојзи једва могао познати ону пређашњу Марту. Сидне сузе које је ноћу на постељи својој пролила; толике непроспаване ноћи, како да јој живот на памук исисаше. Оне пређашње румени са образа давна је нестало, а за њом одоше и пуначки образи, — али јако би погрешно, кад би рекао, да је овако била мање лена. Боже сачувај! Влада боја ретко којој женској доликује, барем по моме мњењу, то је знак или слабокрвности или претеране сентименталности, — а сеоској девојци доликује тим мање. Али био је неко у селу, коме се ова Марта тако јако допадала, да се сасвим залудно у њу, — а тај неко, беше суђеник незин, — Милан. Од онога времена, како смо га последњи пут у овакој једној прилици напоменули, добио је више пута прилике, да се са Мартом разговара, а то је једино Ђир Мишки захвалити имао — ну она је само ћутала, и главу је као осуђеница доле спустила. Свако напрезање Миланово да јој барем две три речи измами беше узалудно, она је удиљ ћутала. Али све ово не беше у стању, да га од ње одврати, баш на против, кад год је из Ђир Мишкине куће изашао, био је барем сто пута заљубљенији у Марту. Мајстор Роша је сада могао мирно спавати, јер је сада та ствар сама од себе текла даље. Он је са Ђир Мишком уговарао све што је нужно било. Обојица су били тога мњења, да се свадба што пре сврши. То им је у интересу лежало, јер су обоје на то ишла, да један другог превари. А осим тога Ђир Мишка је сасвим озбиљно мислио, да тужи Тошу Ђулума. што га је лудом назвао, а то је могло само после сватова бити, јер је Ђир Мишка намеравао, — без све шале, — ићи управо у Беч цару. Еле сватови буду одређени за месец дана, јер се за то време мораше прво разне припреме по-

свршавати. — — Како је Марти било, кад је чула ову вест из очиних — уста, није могуће описати. Она је преклињала свога оца, да то не чини, да одустане од своје намере. Заклињала га је свачим на свету, да ју не унесрећи, јер она са Миланом никада не може бити сретна. Клекла је на посетку пред њега, — али то све није ништа помагало. Срце у тога човека беше камен. Сузе, молба, преклињање његовог рођеног детета, није га ни толико дирнуло, да је барем једном једином пријатељском речи гледао, да јој ублажи муку њезину, или кад је већ мислио да при своме остане, да је покушавао приправити је лепим речима за тај ужасни акт. Не, од свега тога не беше ништа. Окорели мозак у тој каменитој лобањи, беше сувише туп за зрело промишљање. — Марта је видела да јој је све узалуд, и од тога доба усели јој се у главу једна страховита мисао, коју је само очајање породити кадро. Она је наумила, да се сама од те несреће избави

VI.

Миланова женидба беше већ у селу стара ствар. Ђир Мишка се са својим зетом поносио свугде, где год је стигао, свугде га је у звезде ковао. А исто је тако и мајстор Роша са Мартом чинио, а осим тога још се већма размећао као прави сеоски богаташ. — Није дакле ни чудо, што је и Станко за ту ствар дочуо. Сада је био још замишљенији него пре. По неколико би часова тако стајао и сам се собом разговарао, али га нико није могао разумети. Једанпут је тако стајао на докату и по свом обичају, разговарао се сам собом. Кад га наједаред неко одоцтраг ухвати за раме. То беше баба Загорка. Станко наравно није могло знати, како се ова вештица јако о њега огрешила, па је стога ова и била тако слободна

— Море момче, шта ти вали?

— Остав ме с миром!

— Хм, хм, синко, није чист посао с тобом. Бога ми, нешто ми карте зло о теби суде. Ти милујеш?

Бре јес чула, остав ме с миром, па гледај твог посла.

— Жао ми те је синко, да тако млад пропаднеш!

— Па нека пронађнем, нека ме нема, кад нисам као што ваља. То се тебе ни бар мало не тиче.

— Није тако синко. Ти си друг мога Ивана, па си ми с тога исто тако мио, као и он. Жао ми је, велим ти да пронађнеш, а за бамбадава.

— Ко ти то вели за бамбадава?

— Ја теби, а мени моје карте. Виш, сине, — и баба узе пророкујући глас — мени је све познато, шта је досада било с тобом, а знам и шта ће бити. Ти смртно милујеш, овде — овде овде — и ту баба покаже на Ђир Мишкину кућу, — ја то знам, али веруј ми она није вредна да тако гинеш за њом.

Станко гледаше сав пренеражен у бабу вештицу. Она је чудновато говорила, али је говорила истину.

јер му је баба све потанко исприповедала, шта је шњим у последње време било; а тиме је стекла у Станка велико поверење. Далеко је било од Станка та мисао да ју испитује одкуда јој све то познато. Баба је била врачара на гласу — и то беше доста.

— Јест синко, настави баба кад је у неколико све оно испричала што ми већ знамо, — и ја ти ево и опет велим, да она није вредна да тако за њоме гинеш. Још мало и сватови су ту, а она се већ тако навигла на свога младожењу, да јој ти ни издалега на памет не падан. Она те је сасвим заборавила. — То ти баба вели, а ти знаш да ја никоме зла немислим. — Промисли се.

И стим речима одшантуца баба даље.

Станко је дуго бленуо за тим, кано да је хтео да се увери, једа ли је то озбиља истина, што је мало час чуо, или је то само сан, јер је сиромак држао, да већ од неког времена непрестано снева. — Ах, — имао је сиромак у неку руку и право, јер ово је све само сан на јави био, а доцније, — спусти ће се црна, страховита ноћ.

— Не, не, то је све истина, то је јава, ено оно је Рашулина кућа, оно је Шпарева жена што носи печен леб из Рашудине куће, а оно је баба Загорка. Али, — све ми се чини да снивам. Она да ме тако брво забрави, та то не може бити. Та колико ми се пути заклињала, да ме никада из главе избити неће, али — баба и опет има право. Зар би она чекала тако дуго, да ми све усмено каже шта је и како је. Та и пре јој је отац забранио да се самном не састане а она је ипак то учинила, а сад — ех, сад је послушна ћи. Та да, боже мој, много је лепше бити госпоја учитељка него простакуша. Еј, Марта, Марта, то бога ми нисам заслужио. Ал шта да се и даље бринем. Хајд, буди сретна, ја сам мислио да ћеш самном бити најсретнија на свету, хајд, хајд. И ја ћу да се променем — јест бацићу то за теби, на ћу са својом Мартом бити сретан. Да, ја ћу изцепати мердевине, па ћемо се чешће пењати на месец, јест, јест то ће лепо бити, одатле се види крај света — али — и ту се Станко тргне — боже мој, сан ме је тако превладао, да ми се и самом чини е бунцам. — И Станко оде у двориште.

— Бунца, бунца, само да буде бунцање, не, неће бог дати да буде лудило, онда — тешко мени рече старац Тоша; излазећи из заклана, за којим је слушао све, шта је баба Загорка са Станком говорила. Читалац се мој сигурно већ довио, да је ово средство које је Тоша изабрао, да спасе свога јединца. — Јадан отац, сам је сину свом забо нож у здрав разум његов. —

Милан је врло често добијао писма из Сомбора. А он је исто тако често одговарао. Гласови, који му отуда долазише, не беху таке природе да су га могли умирити, а ни таки у којима би му долазиле честитке за будућу његову срећу. — Далеко од свега

тога беше разговор у тим писмима. — Шта је предмет то ми забрањује осетљивост строгог морала, која је код нас Срба јако распростра. нарочита пак у књижевном свету, — стога сам принуђен оставити на читаоцу, да погађа ако га већ није и погодио. Доста, да је Милан бивао све немирније после сваког новог писма, и да је све већма наваљивао на свог оца да сватове пожури. — И тако на место да венчање буде после месец дана, буде одређено на две недеље. Мајстор Роша је навађао за узрок нестрпељивост младожењину, а и своју да већ једном види свога сина удомљеног. А Ћир Мишки је све било право. „Што се пре сватови сврше, тим горе по Тошу ћулума.“ говораше он у себи.

Једног вечера, седео је Ћир Мишка за столом и премеђао је ваљда по стоти пут по старом календару, а Марта је седела на кревету. Лице јој беше обливано сузама. (Наставиће се.)

Р А З Н О.

Срби се губе. Епархијска управа бачке епархије добила је ових дана исказе о броју душа из сва четири бачка протопијата за год. 1872 и 1873. По тим исказима било је православно Србаља:

	број душа	
	1872.	1873.
I. у протопијату новосадеком	32.936	32.266
II. " " " сомборском	34.194	32.939
III. " " " жабаљском	29.668	30.427
IV. " " " ст. бечејском	26.983	26.713
свега	123.781	122.345

По овим исказима има нас ове године у новосадеком протопијату 670, у сомборском 1255, у бечејском 68 душа мање а у жабаљском протопијату 759 душа више а свега у целој епархији има нас 1436 душа мање него лане. Шта је томе узрок? Колико је томе крива колера? Колико пијанчење, расипање, раскош? Колико наше незнање, како треба чувати своје здравље?

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Скупштина у Крагујевцу иште у својој адреси кнезу: да се судови боље уреде, да општине буду слободније, да се законом уреди да су министри већма одговорни и да је штампа слободнија.

Четврти дан Божића биће у Панчеву избор посланика на земаљски сабор. Као што се чује сви Срби бирачи доћиће на избор и гласаће за народног кандидата др. Мишу Полита-Десанчића.

Администратор патријаршије владика Грујић вратио се из Пакраца у Карловце.

Капетан вршачки сведочи да је у Вршцу владикин двор о слави краљеве 25 годишњице био осветљен. —

Француски војвода у рату са Немцима маршал Базен осуђен је од војеног суда да га лише чина и да га пушкарају. Председник скупштине помиловао га је да буде 20 година затворен.

Његово Величество наш цар и краљ путоваће ове зиме у Петроград.

За сентомашног пароха изабран је тамошњи капелан г. Мајински.

На утеху. Ономадне је једна Српкиња у селу Обровцу родила троје деце, још е томе сви троје мушки. живи и сасма здрави.

Дај Боже хилјадиле се овој подобне Српкиње.

ПОЗИВ НА ПРЕДПЛАТУ

НА

ЗАБАВНИ И ПОУЧНИ ЛИСТ

„Ј А В О Р.“

Сећате ли се, драги читаоци, да је пре десетак година међу вама било посађено хладовито дрво „јаворово“; да сте се често одмарали под тим дрветом од озбиљнога и труднога посла свог, слушајући дивне гусле јаворове у руци песника нашег Јована Јовановића, око којег су се прикупљали и други гуслари и вешти приповедачи, који су вас у празним часовима вашим умели да забаве и поуче, те гледаше, да вам и ти празни часови буду мили, да вам и ти празни часови не буду — празни?

Ако се сећате, онда ћете и осећати да тога здравог и корисног одмора немамо више; гуслари се некуд притајаше, приповедачи умукнуше, јер је „Јавора“ нестало, пак данас ево немамо више састанка, на којем би српски певачи и приповедачи причали нам радост и тугу, срећу и невољу нашега срца и нашега народа у овим озбиљним временима.

А још кад помислимо на женску половину нашег народа, на будуће српске матере, жене и домаћице, онда морамо признати, да су оне остале без икакве душевне свезе с нама, да немају прилике да чују нашу реч, наше мисли, нашу утеху и наше наде и све, што би их утврдило у њиховом српском поносу и што би им показало, да се ми старамо, да оне не лете у туђинско јато, кад и у нашој народној ризници има доста доброг, лепог и корисног, и да смо ми ради да им покажемо, шта је лепо, добро и корисно код нас.

То су узроци, који су навели дружину једну у Новом Саду, да покрене на ново лист „Јавор“, којег је Јован Јовановић пре десетак година престао издавати са жељом, да се опет под „Јавором“ састанемо.

И ево ова браћа заложиле своју реч, да ће стално и живо радити на „Јавору“ да би овај заузео достојно место у нашој књижевности: Др. Јован Јовановић, др. Михаило Полит-Десанчић, Јован Бошковић, др. Стеван Павловић, Владан Арсенијевић, А. Хаџић, Коста Трифковић, др. Милан Јовановић и Стеван В. Поповић; а и други српски књижевници обећаше, да ће радом својим потпомагати ово подузеће, да га неби постигла судбина толиких наших књижевних листова.

„Јавор“ ће изилазити од јануарија 1874. за сада три пута у месецу на табаку велике осмине, и стајаће на три месеца 1 ф., на по године 2 ф., а на читаву годину 4 ф., а вр. За Србију и стране земље 5 ф. год. Скупљачима се даје једанаести примерак.

Чланци за „Јавор“ нека се шиљу на уредништво, а претплата на Г. Косту Трифковића, адвоката у Н. Саду.

У Новом Саду 1. децембра 1873.

Др. ИЛИЈА ОГЊАНОВИЋ
уредник „Јавора“.